

“...อาคารทางการศึกษาที่เป็นอาคารเรียน
มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด
เพราะอาคารเรียนเป็นเหมือนที่อยู่อาศัย
การใช้ชีวิตในสถานศึกษาซึ่งต้องการให้ผู้เรียน
เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน...”

อาคารทางการศึกษากับการพัฒนาคน : นิสิต นักศึกษา มโน พิสุทธิรัตนานนท์ *

การขานรับนโยบายที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในแผนพัฒนา ฯ ระยะที่ 8 โดยเชื่อในเหตุผลที่ว่า
การพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาท้องถิ่น หรือพัฒนาประเทศชาติก็เน้น
ที่คุณภาพประชากร...ผู้คนที่ได้รับหรือมีการพัฒนาแล้ว คำว่า พัฒนาและคุณภาพ ที่เกี่ยวกับประชากรจึงมีการ
แปลความหมาย หรือตีความกันไปหลายแง่มุม ขึ้นอยู่กับขอบข่ายความคิด ประสบการณ์ และวิสัยทัศน์ของนักบริหาร
นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญที่ลุ่มลึกในศาสตร์เฉพาะทางแต่ละด้านแต่ละสาขา ความเห็นต่างที่ไม่เป็นเอกภาพจึง
ยังรอการระดมและประสานให้เกิดพลังในทางปฏิบัติ แต่ประเด็นที่มีความเห็นและเชื่อตรงกัน คือ เห็นว่า การศึกษา
เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประชากรหรือทรัพยากรมนุษย์ และในขณะเดียวกันก็มองว่า การที่ประชากรไม่มีการ
...ไม่รู้จักพัฒนา ก็ย่อมมีจุดอ่อนที่เป็นเหตุจากการศึกษา นี่อาจเป็นสาเหตุสำคัญที่รัฐเห็นว่า ถึงเวลาและจำเป็นแล้ว
ที่การศึกษาจะต้องมีการปฏิรูปตัวเอง ซึ่งในที่สุดผลก็ปรากฏออกมา เป็น พ.ร.บ. การศึกษาที่ออกมาและมีผลบังคับ
ใช้ไปเรียบร้อยแล้ว โดยมีนโยบายตามหมวดและมาตราต่าง ๆ ขึ้นมาให้เกิดการวางแผน และการบริหาร
การจัดการที่สามารถจัดจุดอ่อนและข้อบกพร่องของการศึกษาที่ผ่านมา การปฏิรูปก็คงเล็งไปที่องค์ประกอบ
ทั้งหมดโดยเฉพาะ บุคลากร การจัดระบบ การบริหาร การจัดการมาตรฐานและการประกันคุณภาพ รวมทั้ง
เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นไปตามรูปแบบทางความคิดและอุดมการณ์ที่วาดไว้

การแปลความหมายสู่ขั้นดำเนินการในภาคปฏิบัติที่กระจายอยู่ตามสถานศึกษาในท้องถิ่นและภูมิภาค
ก็ต้องเกี่ยวกับองค์ประกอบทั้งหมดดังกล่าวแล้ว และที่สำคัญก็ไม่น่าจะมองข้ามการปฏิรูป (ไม่ใช่ปฏิสังขรณ์)
อาคารสถานที่ทางการศึกษาที่เป็นส่วนประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่ง นอกเหนือจาก บุคลากร (ผู้บริหาร ผู้ถ่ายทอด

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

วิชาความรู้ ผู้สนับสนุนกิจกรรมวิชาการ ฯลฯ) ผู้เรียน (นักเรียน นิสิต นักศึกษา) หลักสูตร (เอกสารแผน การเรียน ฯลฯ) เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (สื่อนวัตกรรม) และในไม่กี่ปีข้างหน้านี้ ทรัพยากรและงบประมาณลงทุน ก็จะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญสำหรับการศึกษาระบบซึ่งกำลังจะเปลี่ยนสถานภาพเป็นในกำกับของรัฐ การให้ ความหมายและความสำคัญ กับองค์ประกอบในภาคปฏิบัติทางการศึกษาเหล่านี้ มีความเป็นมาว่า สมัยหนึ่ง เน้น ผู้สอน (ครู อาจารย์) เป็นสำคัญ และนิยมที่จะให้ได้ผู้สอนที่มีคุณวุฒิสูง ช่วงหลังต่อมา ก็เน้นในเรื่องวิธีสอนและ จิตวิทยาการเรียนการสอน (วิชาชีพรู) ต่อมาเน้นในด้านหลักสูตร (จำแนกเป็นสาขาวิชา และมีเนื้อหาที่แยกย่อย ลงไป) ปัจจุบันหันมานั้น ผู้เรียน (นักเรียน นิสิต นักศึกษา) ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ หมวดที่ 4 มาตราที่ 22 สอดคล้องกับนโยบายของแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 8 การเปลี่ยนแปลงจุดเน้นในการบริหารการจัด การศึกษา เกิดจากการมองแบบแยกส่วน ตามวิธีคิดและกระบวนทัศน์แบบตะวันตก ซึ่งยังคง “ตกตะกอน” อยู่ใน วิธีการคิดของนักการศึกษาในบ้านเมืองเรา ผลที่ออกมาเป็นความหลากหลายแปลกแยกแตกต่างและไม่อาจ ประสานสอดคล้องกันได้เลย มากกว่าที่จะเป็นความหลากหลายที่เป็นเอกภาพ การบูรณาการที่ควรจะมีอยู่ในทุก กระบวนการของภาคปฏิบัติจึงยังไม่เกิดขึ้นโดยสมบูรณ์ เอกภาพทางการศึกษาน่าจะเกิดขึ้นในกระบวนการคิดก่อน (คงไม่ใช่แค่ปฏิรูปทางกายภาพให้มีแค่กระทรวงเดียว...กระทรวงศึกษาฯและวัฒนธรรม) เอกภาพ ต้องเกิด จากการบูรณาการ การคิดแบบบูรณาการย่อมจะเห็นว่า องค์ประกอบของการศึกษาทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในทาง ปฏิบัติล้วนแต่มีความสำคัญทั้งหมด เพราะความจำเป็นที่จะต้องสอดคล้อง ส่งเสริมซึ่งกันและกันนั้นเป็นสิ่ง จำเป็นยิ่งสำหรับการบรรลุถึงคุณภาพและมาตรฐานของคนที่เป็นผลผลิตของการศึกษา และเรื่องของอาคาร สถานที่โดยเฉพาะอาคารเรียนก็ย่อมมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว

อาคารทางการศึกษาที่เป็นอาคารเรียนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด เพราะอาคารเรียน เป็นเหมือนที่อยู่อาศัย การใช้ชีวิตในสถานศึกษาซึ่งต้องการให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้านของความเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์นั้น ผู้เรียนใช้เวลาไม่น้อยไปกว่าการอยู่อาศัยในบ้านเรือนในครอบครัวเลยทีเดียว ตัวอาคารจึงต้อง มีการปฏิรูปหรือพัฒนาด้วย รวมไปถึงบริบทแวดล้อมและสถานที่ตั้งทั้งหมดที่เป็นสถานศึกษา สภาพลมฟ้า อากาศ และความเป็นท้องถิ่นก็มีส่วนบูรณาการ ในบรรยากาศของการเรียนรู้ และสอดคล้องสัมพันธ์กันไปกับการ พัฒนาบุคลากร หลักสูตร เอกสาร หนังสือ ตำรา และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ถ้าว่าให้ถึงที่สุดก็จะเชื่อมโยงไปสู่ การพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะในด้านบริการวิชาการด้วย จึงจะสมนามว่า “โรงเรียนชุมชน” “มหาวิทยาลัยชุมชน” เพราะสถานศึกษาจะต้องเป็นเสมือนมันสมองของชุมชน สังคมและประเทศชาติ กล่าวในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เรียนแล้ว สถานศึกษา อาคารเรียน หลักสูตร ผู้สอน และวัสดุอุปกรณ์ทางการเรียน ฯลฯ คือ ตัวพลวัติ สำคัญต่อการพัฒนา ผู้เรียนตลอดจนบุคลากรทุกฝ่ายที่มีบทบาทสัมพันธ์กับอาคารเรียน รวมไปถึงประชากรในชุมชน ผู้มาเยี่ยมเยือน โดยวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ด้วย

อาคารทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ต่อการพัฒนาคน : นิสิต นักศึกษา มหาวิทยาลัย ต่างก็กำหนดอุดมการณ์หรือปรัชญาเอาไว้สวยงาม เช่น “ความรู้คู่คุณธรรม” “เก่ง ดี และมีความสุข” “ปัญญา จริยธรรมนำการพัฒนา” อะไรทำนองนี้ สรุปก็คือต้องการพัฒนาในทุก ๆ ด้านของความเป็นมนุษย์ คือให้มีความ รอบรู้ มีทัศนคติที่ดี สามารถใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข จึงมีคำถามเกี่ยวกับการพัฒนานิสิต นักศึกษา ในลักษณะที่เป็นบูรณาการอย่างเป็นเอกภาพและได้คุณภาพ ต่อเนื่องจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยหรือวัฒนธรรม ที่ “ดี” นั้นว่า อาคารสถานที่โดยเฉพาะอาคารเรียนควรมีรูปแบบและคุณลักษณะอย่างไร ? เพื่อให้ปัญญา ความรู้ ทัศนคติที่ดี มีทักษะทางสังคมที่ถึงพร้อมด้วยวินัยและจริยธรรมตลอดจน ทักษะสามารถทางวิชาชีพจึงจะ เจริญออกมาในตัว ผู้เรียนอย่างได้คุณภาพและสมบูรณ์ ดังนั้น คุณลักษณะของอาคารเรียนคงไม่อาจแยกตัวออก จากบริบทและปัจจัยอื่น ๆ และไม่ใช่สร้างขึ้นแค่ เปิด-ปิด ตามตารางเวลาที่มีการเรียนการสอนเท่านั้นแต่

เป็นวัตถุประสงค์การเห็น เป็นที่อยู่อาศัย เป็นที่ผู้เรียนได้ใช้ชีวิตที่ต้องตามกิจลักษณะ อาคารเรียนและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับตัวอาคารจึงต้องมีคุณลักษณะที่ทำให้การวิจักษณ์ในคุณค่าทั้งในด้านจริยธรรมและสุนทรียภาพแก่ผู้ที่สัมผัสและรับรู้ เพื่อเติมเต็มทัศนคติที่ดีและความมีรสนิยม ซึ่งขาดพร่องไปในกระบวนการศึกษา ที่เน้นการวัดผลและประเมินผลด้านความรู้ ความจำ เป็นสำคัญจนอาจลืมไปว่า การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในความเป็นมนุษย์นั้น ต้องตอบคำถามตัวเองตลอดเวลา ว่า “How to do?” และ “How to be?” ไปพร้อม ๆ กันคำตอบและทางออกจะบูรณาการอยู่กับการใช้ชีวิตโดยอัตโนมัติทั้งในภาคความรู้ที่เป็น พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ในความมีคุณภาพของคน ในความสมดุลและเป็นเอกภาพ

คุณค่ามัน เสริมสร้างทัศนคติที่ดีได้
คุณค่ามัน สัมผัสรู้ได้ชัดเจนจากสิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์
มากกว่าสิ่งที่มนุษย์ทำ

